

KÖNYVSZEMLE

Szöke Júlia, Kecskés Petra, Tompos Anikó (szerk.)

A gazdaság, kultúra, oktatás és nyelv bővületében. Tanulmányok Ablonczyné Mihályka Lívia 70. születésnapjára.

Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft, 2023, 294 o.

ISBN 9786156491244

A 22 tanulmányt tartalmazó kötetben kollégák, pályatársak, volt és jelenlegi tanítványok tisztelegnek Ablonczyné Mihályka Lívia gazdag oktató, kutató, tudományos szervező és szakmai közéleti munkássága előtt 70. születésnapja alkalmából. Ahogy azt a bevezető dékáni laudáció is hangsúlyozza, az ünnepelt a győri Széchenyi István Egyetem meghatározó szakmai tudományos személyisége, és emellett a hazai és nemzetközi tudományos és tudományos szervező tevékenysége is elismerésre méltó. Oktatási és kutatási területe a gazdaság és a nyelv kapcsolata, a szaknyelv jellemzői, továbbá a szakmai üzleti kommunikáció sajátosságai, benne olyan puha tényezők vizsgálata, mint a kultúra, kulturális értékek, normák szerepe a szakmai kommunikációban. Ablonczyné Mihályka Lívia gazdag szakmai munkássága és szerzteágazó tudományos kapcsolatrendszere a kötetben megjelent tanulmányok tematikájában is tetten érhető. A kötet interdiszplináris jellege és szerkezete tükrözi Ablonczyné Mihályka Lívia szakmai tudományos pályafutásának állomásait. A tanulmányok négy fő fogalom, a kultúra, a kommunikáció, a szaknyelv és az alkalmazott nyelvészethez köthető nyelvoktatás, illetve tágabban a pedagógia témaköréhez kapcsolódnak. A kötet első részében olvasható 11 tanulmány a kultúratudomány, a kommunikációtudomány területéhez tartozik, és a gazdaság, szervezet működésének puha tényezőit lokális, regionális, nemzeti illetve nemzetközi (szupra) dimenziókban tárgyalja. A kötet második részében szintén

11 munka az oktatás és a (szak)nyelv fogalma köré szerveződik.

A kötetben közölt tanulmányok alkalmazott nyelvészeti témákat vizsgálnak, közülük több a vállalati, szervezeti külső és belső kommunikáció tényezőit, benne a szaknyelvi kommunikáció jellemzőit, részben történeti, részben szinkronikus megközelítésben. Borgulya Ágnes elméleti összegző tanulmányában a vállalati kommunikációban a 2020-as évekre kialakult jellemzőket és elvárásokat egyfajta szintlépésként határozza meg, amely tartalmi és viszonyulási szinten is zajlik (Watzlawick, Beavin Bavelas & Jackson, 1967), a gazdasági versenyképesség feltétele és eszköze, és a globális kommunikáció képességével írható le. Ennek a kommunikációs szintlépésnek a tényezői a generációs változások, pl. az infokommunikációs eszközök használatával (digitális bennszülött vs. digitális bevándorló, Prensky, 2001), a mesterséges intelligencia gyorsütemű terjedésével, a szervezeti, irányítási rendszerek átalakulásával (hierarchia vs. holokrácia), az új struktúrákban a szerepek és értékek változásával írhatók le, ahol a döntési jogkörök már nem személyekhez, hanem szerepekhez kötődnek. Mindezen változások eredménye a szerző szerint kétirányú: egyfelől a digitális kommunikációban a közvetlen személyközi kommunikáció teret veszít, ugyanakkor a holokratikus, pókháló struktúrában működő szervezetekben a súlya növekszik, bár funkciójában a tartalomközvetítés, az információátadás helyett inkább a meggyőzés és a motiválás kerül előtérbe. Ebben a környezetben a globális kommunikáció képessége, vagyis a technikai tárgyi feltételek mellett a digitális, informatikai jártassággal rendelkező képzett munkaerő, illetve a lingua franca és kulturális tudás birtoklása eltérő ütemben, de minden szervezetben a fennmaradás feltétele lesz.

A szervezeti kommunikáció egy speciális esetét vizsgálja Konczosné Szombat-helyi Márta a Széchenyi István Egyetem tudományos diákköri (TDK) szervezetének kommunikációján keresztül, hatékonysági szempontok alapján. A szerző a TDK, mint a tudományos kutatást népszerűsítő, támogató, a tehetséges fiatalokat a tevékenységhez vonzó mozgalom egyetemi belső és külső szervezeti kommunikációjának jellemzőit ismerteti, kitérve a generációs, a kulturális és infokommunikációs tényezőkre. A tanulmány legérdekesebb része a főbb „zajforrások” kiküszöbölésére tett adaptív intézkedések bemutatása, például a Z generáció elérését célzó közösségi médiumok alkalmazása, vagy a nemzetköziesítés következtében kialakult igényeknek megfelelően angol nyelvű tájékoztatás és szekció indítása, továbbá az információs áradat kiküszöbölésére a tájékoztatás mennyiségi és minőségi tervezése.

Rákosi Szabolcs és Pongrácz Attila a tudományos élményközpontok szervezeti kommunikációjának hatékonyságát tárgyalják a fenntarthatóság tematikáján keresztül, azt kutatva, hogy az ENSZ 17 fő fenntarthatósági célja (SGD <https://sdgs.un.org/goals>) közül melyek, mikor és milyen fórumon tematizálódhatnak. A tudományos élményközpontok, mint nem formális és informális tanulási színterek célja a STEM vagyis a tudományok, a technológia, a mérnöki területek és a matematika iránti érdeklődés fokozása, az élmény alapú ismeretszerzés eljárásaival a formális oktatás támogatása az innovatív és stratégiaileg fontos tartalmak közzétételével, mint például az SGD célok. A 2023-ban 14 magyarországi élményközpont elektronikus fórumainak (honlap, Facebook oldalak) tartalomelemzése alapján a szerzők megállapítják, hogy a vizsgált szervezetek részeredményeket könyvelhetnek el, mert az SGD célok csak mintegy harmada jelenik meg hangsúlyosan: fontossági sorrendben a 17. cél (partnerség a célok eléréseért), a 9. cél (ipar, innováció, infrastruktúra), illetve a 15. a szárazföldi ökoszisztémák védelme. Nem,

vagy alig jelenik meg a szegénység felszámolása (1. cél) és a béke, igazságosság, az erős intézmények, az egyenlőtlenségek csökkentése (10. cél). A dokumentumelemzés mellett a kismintás Likert-skálás önértékelő dolgozói kérdőíves vizsgálat megerősíti a feltevést, hogy a központok is a környezeti fenntarthatóságra koncentrálnak, a közösségi médiákat pedig inkább belső kapcsolattartás során aknázzák ki, az ismeretterjesztésben kevésbé.

A vállalati, szervezeti működés kognitív és affektív tényezői, így az értékek, normák, nézetek, attitűdök vizsgálata a közös pont Kecskés Petra, Pálffy Zsuzsanna, Lakosy Dóra, Fejes-Náday Julianna, Pálffy Zsuzsanna, Pátkainé Bende Anna és Szőke Júlia tanulmányaiban, akik Bende Anna kivételével Ablonczyné Mihályka Livia tanítványai. Kecskés Petra empirikus kutatásában a „közelség” fogalmához kapcsolódó nézeteket vizsgálja nyugat- és közép-dunántúli kis- és közép vállalatok szervezeti közötti nemzetközi kapcsolatrendszerében, négy dimenzióban: földrajzi és térbeli közelség, virtuális közelség, kulturális közelség benne a szervezeti és strukturális közelség, illetve a kapcsolati közelség (informális személyközi illetve formális vállalati kapcsolatok). Hosszanti vizsgálat keretében 2017–2022 között félig irányított interjúkkal és kérdőívekkel gyűjtött adatok alapján a szerző megállapítja, hogy a kis- és középvállalatok esetében beszállítói, alvállalkozói és ügyfél viszonylatban a vizsgált magyar régióban a földrajzi közelség továbbra is fontos tényező (ötös skálán átlagosan 3,85), bár a pandémia hatására a tudásmegosztás és az innováció, illetve a tárgyalások terén a térbeli közelséget a virtuális közelség már elensúlyozza. Ugyanakkor a szerződéskötések esetében a térbeli, földrajzi közelség továbbra is fontos mozzanat. A kulturális távolságot a válaszadók kevésbé tartják jelentősnek, ha egyes puha tényezőket, mint az értékek vagy a menedzsment kommunikáció közelinek érzékelnek, vagyis a kognitív közelség ellensúlyozza a kulturális távolságot.

Pálffy Zsuzsanna tanulmánya a vállalati beágyazódást vizsgálva a kultúráról való térbeli gondolkodást elemzi, és arra keresi a választ, hogy adott terület kollektív hiedelmei, ideológiái, értékrendszerei, azaz a regionális kultúrák hogyan befolyásolják az ott működő vállalatok szervezeti kultúráját, és létrejöhet-e közös regionális szervezeti identitás. A tanulmány számos kulturális dimenziót, pl. kooperativitás, konszenzuskeresés, versenyhez való viszony, bizonytalanságkerülés, továbbá egyéb nyelvi, kapcsolati (pl. a szervezet nemzetközi tapasztalatai) és gazdasági tényezőket (szervezet gazdasági súlya) vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a helyi kultúra és az anyaországi kultúra között létrejöhet egyfajta kölesönös alkalmazkodásra épülő egyensúly, a helyhez való elköteleződés, de teljesen közös identitás kialakulása nem valószínű.

Lakosy Dóra tanulmánya a szervezeti elkötelezettséget vizsgálja, amely gazdasági fogalom, mert a hatékonyság egyik feltétele, ugyanakkor szociálpszichológiai fogalom, mert érzelmi, érték- és érdekkapcsolódást jelent. A tanulmány röviden de informatívan áttekinti a szervezeti elkötelezettség modelljeit 1960-tól napjainkig. A kétdimenziós modellek mellett (érték és maradás) ismerteti Meyer és Allen háromdimenziós modelljét (1991), amely érzelmi, kognitív és normatív elemeket tartalmaz: hajlandóság az erőfeszítésre, a szervezeti tagság fenntartásának vágya illetve a szervezeti értékek elfogadása. Kitér a magyarországi kutatásokra is, kapcsolódva Ablonczyné Mihályka Livia, Tompos Anikó és Szőke Júlia szervezeti elkötelezettséget mérő kutatásaihoz (Ablonczyné Mihályka, 2015; Tompos & Szőke, 2020), továbbá az elkötelezettség mérésének kérdőíves eljárásaihoz.

A kulturális attitűdöket vizsgálja Szőke Júlia kutatása, amely nemzetközi közegben tanuló hallgatók interkulturális érzékenységét méri Bennett (1993) fejlődési modellje és skálás attitűdállításokat tartalmazó kérdőíves mérési eljárásaira építve. Ez a modell a 3-3

fokozatú etnocentrikus-etnorelatív kontinuumon helyezi el a vizsgált alanyokat, szervezeteket. A Széchenyi István Egyetemen 2021-ben kezdődött és jelenleg is folyó hosszanti kutatás azt vizsgálja, hogy az intézményben stratégiai célként meghatározott nemzetköziesítés nyomán kialakuló multikulturális tanulási környezet hogyan járul hozzá a hallgatók multikulturális érzékenységének fejlődéséhez. Az ismertetett kutatás a vizsgálat pilot szakaszának is tekinthető, mivel az adatfelvétel ebben a körben a 9 karból 2 karon történt a tanulmány megjelenéséig meg egy adott pillanatban, továbbá a minta elemszáma még alacsony (n= 49). A válaszadók több mint fele (67%) ázsiai, európai, afrikai külföldi hallgató, akik a válaszok alapján általában magas interkulturális érzékenységgel rendelkeznek (állítások összesített átlaga egy ötös skálán 4,23). Ugyanakkor a hallgatók önértékelése alapján a sztereotípiák felismerése, tudatosítása, mint az érzékenység egy jellemző képessége még fejlesztésre szorul, továbbá a „színvakság”, vagyis az etnikai különbségek tagadása (etnocentrikus attitűd) a megkérdezettek majdnem felét jellemzi.

Az értékek, mint az egyén és csoport által elfogadott, a viselkedést vezérelvként befolyásoló tényezők és a kommunikáció kapcsolatát taglalja két tanulmány, Fejes-Nádai Julianna munkája illetve Pátkainé Bende Anna írása is. Előbbi általánosságban, inkább preskriptív céllal, hangsúlyozva a társadalom felelősségét az érték közvetítésben, különösen a hálózatos kommunikáció és a fiatal korosztály tekintetében. A másik tanulmány, Pátkainé Bende Anna leíró empirikus kutatása a családbarát szervezetek értékpreferenciáival kapcsolatos sejtéseinket erősíti meg: 2023-ban végzett reprezentatív kérdőíves felmérése során a magyarországi Családbarát Munkahely minősítésű gazdasági, állami és civil szervezetek körében olyan közös alapértékeket tár fel, mint a család, a munka és a magánélet egyensúlya, az esélyegyenlőség és felelősségvállalás, továbbá a környezettudatosság és a stabilitás.

Az első tematikus részt záró angol nyelvű tanulmányban Tompos Anikó és Suzune Kawamoto Japán bevándorlási és integrációs politikáját elemzi, a gazdasági szempontok mellett társadalmi tényezőket beemelve, benne a nézetekhez, attitűdökhöz is kapcsolható szemlélet (*mindset*) fogalmát. Japán gazdaságát ugyanis a demográfiai jellemzők (alacsony születési ráta, várható hosszú élet-tartam, öregedő társadalom) miatt egyre drámaiban sújtja a munkaerőhiány, amelynek alakulását, jellemzőit és okait a tanulmány részletes, releváns és naprakész adatokkal alátámasztva mutatja be. A probléma megoldásában azonban a japán kormány a 20. században a fejlődő országok között egyedülálló módon nem épített a külföldi munkavállalókra (arányuk ma sem éri el a 2 %-ot), és a 2000-es évektől kezdődően is csak nagyon óvatosan lazít szigorú migrációs politikáján (például dél-amerikai japán származású polgároknak munkavállalás engedélyezése), vélhetően a nyugati társadalmakban kialakuló integrációs problémákat látva. Másfelől a japán társadalomban ma is domináns közösségformáló nézet a kulturális és etnikai homogenitás, amely nem támogatja a migrációs nyitást (Ito, 2016).

A tanulmánykötet második tematikus részében az oktatás és nyelv, elsősorban a szaknyelv, illetve az oktatás és a gazdaság kapcsolatát taglalja 11 tanulmány a szerzők neve alapján ABC sorrendbe rendezve.

Ebben a részben öt tanulmány vállalkozik a szaknyelvek, gazdasági nyelv, a terminológia és a lexikográfia egyes mozzanatainak, jelenségeinek feltárására, bemutatására, elemzésére. A tanulmányok vezérfonala, hogy a gazdasági szaknyelv az élő nyelv része, külső (gazdasági, politikai és társadalmi) tényezők és belső tényezők (szakmai beszélőközösségek formái, funkcióbeli használatbeli változásai) következtében folyamatosan változik (Ablonczyné Mihályka, 2006). Dobos Csilla tanulmánya azt illusztrálja, hogy a szaknyelvek közül talán a gazdasági szaknyelv áll legközelebb a köznyelvhez és vélhetően ez az a

terület, amely a legtöbb embert érinti, így a befogadói körbe a szakembereken (tudósok, gyakorló és tanuló szakemberek) kívül egy rendkívül rétegzett, laikus réteg is tartozik. Utóbbiak igényét elégítik ki a másodlagos szaknyelvi szövegek, amelyek intralingvális fordítás termékei, vagyis a szaknyelvről köznyelvre történő, regiszterváltásra épülő, referenciális egyenértékűséget figyelembe vevő nyelven belüli fordítások. Ezeknek az érthetőség és az alkalmazhatóság kritériumát kell teljesítenie. A szerző a fordítással járó regiszterváltás, mint a helyzetspecifikus beszédstílus jelenségét az Új Nemzeti Kiválósági Program pályázati anyagaiból összeállított korpuszon vizsgálja, és az absztrakciós szint változását, a szintaktikai, szemantikai, terminológiai átalakításokat szemléletes példákkal illusztrálja, kiemelve, hogy a szakember-laikus dimenzió „nem bináris”, és a rendkívül differenciált laikus csoportról „új képet kell rajzolni”.

Fóris Ágota a jogi, közigazgatási szaknyelvek egyes szövegtípusainak (betegtájékoztatók, használati útmutatók, egyes jogszabályok) érthetőségét és közérthetőségét, mint etikai, törvényességi és alkotmányossági elvárást teljesítő eszközöket tekinti át. Tárgyalja a nyelven belüli fordítást, lexikai szinten a terminusok megfelelő használatát, de ő is hangsúlyozza, hogy az érthetőség leginkább más nyelvi szinteken, azaz mondat- és szövegszinten múlik. Kiemeli, hogy a nyelvközi és nyelven belüli fordítás érthetőségét és közérthetőségét eredményesen támogatják terminológiai szinten a hazai és nemzetközi szójegyzékek, adatbázisok pl. IATE, szövegszinten pedig egyes nemzetközi standardok (ISO 24495-1:2023 *Plain language*).

Wallendums Tünde olasz neologizmusokat elemző lexikográfiai tanulmánya a gazdasági nyelv változásának rendkívüli sebességét szemlélteti, továbbá szól az Olaszországra jellemző szótár- és enciklopédia készítés és kiadás tudományos hagyományáról („lessociania”): évente megjelenő nyomtatott és/vagy elektronikus egynyelvű

szótárak (Vocabolario degli Accademici della Crusca, Devoto-Oli, Zingarelli, Treccani) neologizmusai közül válogat. A példaként bemutatott neologizmusok illusztrálják, hogy egy kifejezés jelentésárnyalatát az adott kontextus, használatuk kulturális háttere milyen mértékben szűkíti vagy éppenséggel bővíti: például a *coronabond* kifejezés jelentése uniós, euróalapú kötvény, amely a COVID-19 járvány által érintett gazdaságok finanszírozását támogatja; vagy *biblioprecario* ideiglenes státuszú kulturális szektorban dolgozó, sőt egyes kontextusban szűkítve könyvtári és levéltári dolgozók. Ezek a lexikográfiai munkák, különösen elektronikus változatuk hathatósan támogatják mind a nyelven belüli, mind a nyelvközi fordítást.

A terminológia tárgyköréhez kapcsolódik Dusek Tamás munkája *A kutatási rés kutatási rése* című szellemes tudománytörténeti, szaknyelvi és kutatómódszertani áttekintés, amely a szaknyelv interdiszciplináris jellegét is illusztrálja. A „kutatási rés (*research gap*) olyan kérdés, amelyet még senki nem kutatott (erős koncepció), vagy alkalmazott kutatásokban alulkutatott vagy nem jól kutatott (gyenge koncepció). A tanulmány konkrét példákkal igazolja elméleti okfejtését, miszerint a *kutatási rés* túlerlelt terminus, erős koncepciója nem operatív, hiszen a növekvő publikációmennyiség felhalmozódása miatt az előzetes tudományos tudás nem áttekinthető és ezért a fogalom alkalmazása retorikai fogás vagy a munka szakirodalmi hátterének hiányosságaira vezethető vissza. A szerző szerint ez a jelenség különösen a társadalomtudományokra jellemző, ahol inkább vannak jelen egyidejűleg versengő elméletek, mint a lassabban változó, majd forradalmi átalakulást átélő természettudományokban, amelyek eredményeként egyes társadalomtudományi kutatások az előzményeket nem veszik figyelembe, illetve új elméletek a régiek mellőzésével törhetnek előre.

A gazdasági szaknyelvi vizsgálatok körébe tartozik Csapóné Horváth Andrea ta-

nulmánya, aki a reklámhatást a turisztikai márkák szlogenjein keresztül nyelvészeti módszerekkel vizsgálja. A szlogen a márka névvel és a logóval együtt alkotja a márka kommunikációs egységét. A tanulmány a Word Travel Awards (WTA) által 2022-ben díjazott turisztikai desztinációk, azaz földrajzi helyszínek, régiók, országok (Vietnám, Portugália, Jamaika stb.) szlogenjeinek szó-faji, szintaktikai és szemantikai vizsgálata alapján megállapítja, hogy a sikeres szlogenek rövidek, jellemzően a gazdaságosabb főnevek köré épülnek, az igék a szemantikai recipienst cselekvésre ösztönző szemantikai tartalmat hordoznak (*visit, explore, discover*), a mellénevek és határozószók pedig a desztinációhoz pozitív érzelmeket társítanak (*fun*), illetve egyediségüket emelik ki (*essential, definitely*).

A kötet ezen második részében hat tanulmány az oktatás-nevelés színterén zajló folyamatokat, köztük a kommunikációt ismerteti és/vagy elemzi. Tematikailag összekötő jellegű Makkos Anikó munkája, aki a közoktatási és pedagógiai intézmények belső szervezeti kommunikációjának metaelemzését végzi el, felsőoktatásban tanuló pedagógiai szereplők szervezeti kommunikációt vizsgáló egyetemi dolgozataiból összeállított korpuszon, a dolgozatokból gyűjtött kulcsszavak előfordulási gyakorisága és tartalma alapján. A kutatás, bár nem reprezentatív, érdekes adalék az oktatási környezetben működő szervezetek kommunikációs gyakorlatairól és a szereplők elvárásairól. Így például az elemzés feltárja, hogy a sikeres vezetői kommunikációs módszerként ismert aktív hallgatás a vizsgált mintában nem jellemző, a kommunikációs funkciók közül leginkább a tájékoztatás van jelen, az intézményi klíma pedig szorosan összefügg a vezető kommunikációs stílusával. Érdekes még, hogy a mintában a külső és belső kommunikáció megítélése az óvodákban általában pozitív, a későbbi szinteken azonban már nem mutatható ki egységes tendencia sem a település

típusa, sem a fenntartó típusa, sem a képzés szintje szerint.

A neveléstudomány és a pedagógia tárgykörébe tartozó két tanulmány a művészetek mint speciális kommunikációs kifejezésforma fejlesztő és terápiás hatását ismertetik. Boldizsár Boglárka és Cseri Kinga tanulmányukban az arisztotelészi hagyomány alapján többek között Gadamerre (1995) hivatkozva meggyőzően érvelnek amellett, hogy művészeteket élvezve olyan igazságot tapasztalunk meg, amelyet másképpen nem; a tanulás így élménnyé változik, és az indulatvitel feszültségoldó hatása is támogatja a tanulás folyamatában a kognitív és affektív struktúrák átrendeződését, akár terápiás akár oktatási közegben, akár a két terület összekapcsolva. Állításukat a Kokas-féle komplex művészetpedagógiai módszer ismertetésével támasztják alá. Az ép és a sérült emberekkel is működő eljárás alapja az empátia, célja a figyelemkoncentráció és a bevonódásra és imaginációra épülő megélés. Ebben a folyamatban a zenehallgatás és az élmény mozgásos kifejezése, majd képzőművészeti eszközökkel (agyagzás, festés) történő megjelenítése történeté formálja a belső átváltozást, miközben szelíd kifejezése támogatja a személyiségfejlődést is.

Kövecsesné Gósi Viktória szintén a művészetekre, azon belül a meseirodalomra építi meseterápiás eszközök által inspirált mesepedagógiai eszköztárát, amely érvelése alapján minden életkorban hatékony. A zenepedagógiai eljárásokhoz hasonlóan komplex tudásanyag befogadását és megkonstruálását segíti, továbbá a személyiséget is fejleszti, így egyértelműen alkalmas a tanítójelöltek érzelmi intelligenciájának fejlesztésére. A fejlett érzelmi intelligencia, vagyis az éntudatosság, az érzelmek szabályozásának képessége, az empátia képessége, a jó kapcsolati készségek és a felelős döntéshozatali igénye és képessége (Goleman, 1995) jellemzi azt a tanárprofil, amely vonzó és követendő minta lehet a tanulók számára, mert hatékony, a hivatását pozitívan és harmonikusan éli meg. A tanul-

mány ismertet egy 9 órás mesepedagógiai programot, benne a fejlesztési célokat, a meseik feldolgozásának módszertani eljárásait, majd a kérdőívre és hallgatói naplókra épülő hatásvizsgálat eredményeit. Ezek alapján a résztvevők a program elvégzésével főként az önmegvalósítás és az optimizmus területén gazdagodtak.

A tanulmányok egy csoportja az oktatás, és különösen a felsőoktatás elmúlt 20-30 évében bekövetkezett pedagógiai, módszertani, technikai és generációs változásairól ad áttekintést. Görcsné Muzsai Viktória saját munkái alapján tekinti át a pedagógiai kultúrát, vagyis a tanítás-tanulás tartalmát, színterét, folyamatait és interakcióit befolyásoló változásokat, a formális tanulásra és a vegyes (hibrid) tanulási modellre fókuszálva, elsősorban a hatékonyság és az adaptivitás (rugalmasság) szempontjából. Az oktatást jelentősen befolyásoló újabb tényezők közül a mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségei közül villant fel néhányat. Veress József vállaltan szubjektív és személyes hangú tanulmánya egy ötven éves egyetemi oktatói életpálya tapasztalatai alapján a felsőoktatási képzések sikertopológiáját vázolja fel az oktatókkal és a hallgatókkal szemben támasztott és támasztandó követelmények áttekintésével, személyes példákkal illusztrálva. Fontos megállapítása, hogy az infrastruktúra illetve az emberi tényező fizikai, lelki, szaktudásbeli adottságain túl egy képzés sikerét jelentős mértékben az adott intézmény erőpozíciói, illetve a képzés piaci és társadalmi presztízse adja. A felvázolt jövőbeni tendenciák közül a tények majd vélhetően alátámasztják sejtéseit, miszerint a felsőoktatásban felerősödnek az elszemélytelenedés tendenciái, gyorsan növekszik majd az online oktatás aránya, továbbá a hatalomtechnikai változások a felsőoktatásban az elit és az általános felsőoktatás szétválásához vezetnek. Némethová Ildikó „Transforming the learning environment in the twenty-first century” című angol nyelvű tanulmánya a szociálkonstruktivista tanulási paradigmán belül a tapasztalati ta-

nulás főbb teoretikusai (Dewey, Rogers, Dee Fink) nyomán azt illusztrálja felsőoktatási gazdasági képzésekben saját gyakorlatában bevált tevékenységekkel, hogy azáltal, hogy a tanulók/hallgatók gyakorlati tapasztalatokat szereznek, és erre reflektálnak, jobban össze tudják kapcsolni az osztályteremben tanult elméleteket és ismereteket a valós helyzetekkel. Olyan aktuális fogalmakat fejt ki elsősorban angol nyelvű szakirodalom alapján, mint a mély tanulás, a reflektivitás, az önirányított tanulás, metakognitív stratégiák, formatív értékelés, fejlődési szemlélet. Az angol nyelvű összefoglaló így a pedagógiai szaknyelvek közti átjárást is támogatja.

Végezetül a fenti nagy témakörökhöz egy tanulmány nem illeszkedik. Talán a fenntarthatóság mint fejlesztési és kutatási szempont és annak gazdasági és társadalmi feltételei illetve az olasz nyelvű szakmai kapcsolódás indokolja Berutti, Duci és Garelli tanulmányának közzétételét a kötet első fejezetében. Ebben a tanulmányban a szerzők az Agenda 2030 céljaival összhangban a tengerhajózás okozta környezeti terhelés csökkentésének lehetséges módozatait tárgyalják. Holisztikus szemléletben, a gazdasági (energia hatékonyság, gazdaságosság), környezeti (környezet-szennyeződés, CO2 kibocsátás) és társadalmi (munkaerő optimális kihasználása) szempontokat figyelembe véve tekintik át a hajókon keletkező szerves eredetű lerakódások (*bio-fouling*) mint jelentős hatékonyságsökkentő tényező (sebességsökkenés, gyengébb manőverezhetőség, korrózió, több CO2 kibocsátás) eltávolításának módozatait.

Összességében a tanulmánykötet jó szívvel ajánlható kommunikációs, szaknyelvi, nyelvpedagógia illetve kutatómódszertani kurzusok kiegészítő olvasmányaként. A széleskörűen hivatkozott, jól adatolt tanulmányok mind a terület szakemberei, mind a felsőoktatásban tanulók számára hasznos elméleti háttérmunkák átfogó, informatív jellegük alapján, másfelől az empirikus kutatások és a gyakorlati példák jól illusztrálják a

tárgyalt elméleti fogalmakat, modelleket. A könyv nyelvezete világos, érthető, kiállítása igényes. A puhafedeles kötés jó megoldás a könnyű lapozhatóság szempontjából, de hosszú távon a kötet tartósságát befolyásolhatja. Mivel a kötetet kereskedelmi forgalomban nem terjesztik, érdemes lenne elektronikus formában szabad hozzáférést publikációként is elérhetővé tenni.

IRODALOM

- Ablonczyné Mihályka, L. (2006). *Gazdaság és nyelv*. Lexikográfia Kiadó.
- Ablonczyné Mihályka, L. (2015). Assessing the Development of Intercultural Sensitivity in Business Settings: How to Interact Successfully with People Belonging to Another Nation. *Tér – Gazdaság – Ember*, (3)4, 22–36
- Bennett, M. J. (1993). Toward Ethnorelativism: A Developmental Model of Intercultural Sensitivity. In Paige, R. (Ed.) *Education for the Intercultural experience*. Intercultural Press, 1–51 <https://doi.org/10.1002/9781118783665.ieicc0182>
- Gadamer, H.-G. (1995) Filozófia és irodalom. In Bacsó B. (Ed.), *Az esztétika vége – vagy se vége, se hossza?* Ikon Kiadó, 41–63
- Goleman, D. (1995). *Érzelmi intelligencia*. Háttér Kiadó.
- IATE. <https://iate.europa.eu/> (Letöltve: 2024.03.02.)
- ISO 24495-1:2023 *Plain language – Part 1: Governing Principles and Guidelines*
- Ito, P. (2016). Testing the Limits of Welfare State Changes: The Slow-Moving Immigration Policy Reform in Japan. *Social Policy & Administration*, 50(2), 278–295, <https://doi.org/10.1111/spol.12215>
- Meyer, J. P. & Allen, N. J. (1991). A Three-Component Conceptualization of Organizational Commitment. *Academy Of Management Journal*, 35(3), 671–684, [https://doi.org/10.1016/1053-4822\(91\)90011-Z](https://doi.org/10.1016/1053-4822(91)90011-Z)
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants, Part 1. *On The Horizon*,

NCB University Press, 9(5), 3–6, <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>

- Tompos, A. & Szőke, J. (2020). A szervezeti elkötelezettség elméleti modelljei és mérése. In Kecskés, P. (Ed.), *Nemzeti kultúrák érték- és normaközpontú vizsgálata – Tanulmányok II.* Széchenyi István Egyetem.
- Watzlawick, P., Beavin Bavelas, J. & Jackson, D. D. (1967). Some Tentative Axioms of Communication. *Pragmatics of Human Communication – A study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes.* W.W. Norton.

Lőrincz Ildikó

Juhász Valéria és Kegyesné Szekeres Erika (szerk.)

Töbnyelvűség és kutatás

Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2023, 132 o.
ISBN (nyomtatott): 978-963-648-008-0
ISBN (pdf): 978-963-648-007-3

A Töbnyelvűség és Kutatás kötet címe egy érdeklődő olvasó számára sokat ígérő lehet, és valójában sokat is nyújt. A szélesebb értelemben vett alkalmazott nyelvészet több területe képviselteti magát a könyvben, úgy, mint a nyelvoktatás, fordítástudomány, kognitív nyelvészet, a szociolingvisztika és az ehhez szorosan kötődő nyelvi tájkép kutatások. A tanulmányok a 2023. évi Szegedi Alkalmazott Nyelvészeti Éves Konferencián (SZANYÉK) elhangzott előadások alapján íródtak, melynek célja a két- és töbnyelvűség kutatás felőli megközelítése. A kötetben szereplő tanulmányok mindegyikéből meríthető kutatási ötlet, de semmiképpen nem nevezhetjük módszertani útmutatónak, mivel inkább az eredmények kapnak hangsúlyt, nem pedig a használt kutatási eljárások.

A kötet 11 tanulmánya – bár témájában szerteágazó – de mégis koncentrált és áttekinthető, jól behatárolható az egyes terü-

letek. A szerkesztők a tanulmányokat két fő tematikai blokkba sorolták. A *nyelvoktatás, idegennyelv-használat* rész 7 tanulmányt tartalmaz. Az első írás (Sárvári Tünde: A prozódia tanításának szerepe az idegennyelv-tanulásban) a címmel ellentétben nem általában a prozódia szerepével foglalkozik az idegennyelv-tanulásban, hanem a prozódia tanítását elemzi német tankönyvekben. Emellett kissé félrevezető Levelt beszédproduktions modelljének az ábrázolása is a tanulmányban, mivel a spontán beszéd vizsgálata nem célja a kutatásnak. A szerző felhívja a figyelmet a nyelv „zenei” elemeinek a fontosságára az idegennyelv tanítása során, és rámutat arra is, hogy a nyelvkönyv még mindig a leggyakrabban használt tanítási és tanulási eszköz, így abban kellene megjeleníteni a prozódiai elemeket. Üdvözlendő, hogy a prozódia tanításával egyre több magyar kutatás is foglalkozik (pl. Benczes, 2019). A tanulmány modern német iskolai nyelvkönyvekben vizsgálja, hogy mennyire jelennek meg a prozódiai foglalkozó tananyagok. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy bár vannak izgalmas és érdekes feladatok (pl. rappelés és dalok), viszont mennyiségében még mindig nem elegendők: „a szupraszegmentális elemek tudatos gyakoroltatása csak marginálisan fedezhető fel” (p. 19). Az elemzett tankönyvek listájából (18 darab) kiderül, hogy a tanulmány írója is szerepel társszerzőként egyes nyelvkönyveknél, ami az egyik ígéretes hasznosulása lehet az ilyen jellegű alkalmazott nyelvészeti vizsgálatoknak.

A második tanulmány írója olyan szerencsés helyzetben van, hogy a tankönyvíró és a nyelvtanuló szemszögéből egyszerre láthatja és elemezheti két idegen nyelv, a német és a görög nyelvtani szintézését a tankönyvekben: Scheibl György több német nyelvkönyv szerzője, miközben az ógörög nyelv kezdő szintű nyelvtanulója (p. 24). A szerző az írás elején megismerteti az olvasót a *rendszerező* és a *szinkövető tematika* fogalmakkal, melyek a leíró nyelvtanok/nyelvtani gyakorlók két ka-